

1989 CESTA K LISTOPADU

Vyhlášení herecké stávky

Zdroj: *Tenkrát* (r. Robert Sedláček, 1999)

ANOTACE:

Záběry z Realistického divadla 18. 11. dokumentující atmosféru vyhlášení stávky herců pražských divadel s cílem dosáhnout politických ústupků na vládnoucí moci. Dokumentární záběry jsou kombinovány s promluvami pamětníků z roku 1999.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Na schůzce v Realistickém divadle se sešli zástupci pražských divadel se zástupci studentů. Studenti seznámili herce s průběhem zásahu na Národní třídě. Tomáš Töpfer navrhl formulaci požadavků na vyšetření zásahu a na podporu tohoto požadavku navrhl vyhlásit stávku všech divadel. Na 27. 11. navrhl vyhlášení generální stávky. Tento čin byl první důraznou reakcí na zásah, Občanské fórum bylo ustaveno až o den později. Divadla se tak stala prvními fóry revoluce, která umožňovala informovat pražskou veřejnost o probíhajícím dění. Čin herců lze hodnotit různě. Na straně jedné jich většina po dobu normalizace legitimovala režim tím, že personifikovala žádoucí vzorce chování, na straně druhé v červnu 1989 část z nich podepsala petici *Několik vět*. Samotný akt stávky byl nepochybně statečným činem, neboť 18. 11. nebylo vůbec jisté, jakým způsobem bude režim reagovat (viz reakci generála Lorence v příloze). V úvodu ukázky zaznívá komentář Martina Mejstříka (v té době studoval loutkoherectví), který vzpomíná na své pochybnosti ohledně vůle herců k odporu. Přesto se herci, respektive divadla, masivně postavili za stávku

METODICKÉ NÁMĚTY:

Ukázku lze využít samostatně k tematizaci úlohy herců v pozdní normalizaci a sametové revoluci. Význam herců spočíval také v tom, že jako známé osobnosti měli mobilizující potenciál na váhavou veřejnost, především mimo Prahu. Stejně jako celá léta normalizační režim legitimovali, nyní ho delegitimovali. Je možné pokusit se tematizovat časový odstup komentáře. Původní záběry byly natočeny v roce 1989, komentáře o deset let později. Jak by aktéři vypovídali dnes (2009)?

Možné otázky:

1. Jaké asi byly motivy Martina Mejstříka ke skepsi ohledně vystoupení herců?
2. Jak byste zhodnotili vystoupení Tomáše Töpfera?
3. Riskovali herci, když vyhlášovali 18. 11. takové požadavky?

Modelové odpovědi:

1. Martin Mejstřík byl typem klidného vyjednavče, schopného dosahovat konsenzu. Zároveň ale netrpěl iluzemi o herecké elitě, která za svou popularitu platila konformismem s režimem. Míra radikalizace studentů DAMU, pro které byly kariérní ohledy vzdálené, musela u profesionálních herců narážet na snahu udržet si postavení.
2. Formuloval jasné, stručné, ale přitom zcela oprávněné požadavky. To ukazuje na rozhodnost a zároveň obratnost a značnou dávku osobní odvahy.
3. Většina herců byla v normalizaci konformní s režimem. Jejich postoje se začaly měnit až v samém závěru režimu. V létě roku 1989 celá řada těchto umělců podepsala *Několik vět*, dopady tohoto občanského vystoupení však již nebyly pro jejich kariéru devastující. Prvních několik dní po 17. listopadu nicméně nebyla situace přehledná a stávka byla nepoměrně silnějším gestem, za které by v případě zachování normalizačního režimu následovala silnější odplata. Významným „dominovým“ faktorem byla rychlost, s jakou se do stávky zapojila celá divadelní komunita, tedy pražská divadla a DAMU.

Příloha: **Generál Lorenz o Listopadu**

...Ale my jsme boli rozhodnutý už. Ja som Vam povedal, že zhruba od polovice roka 89 už šlo o to, aby ta zmena, ktorá musela nastat, nastala istým zposobom, ktorý nezatazí ani budoucnost našich národov. Iste nebyl veľký problém, jak ste povedali, pristavit try autobusy a zbalit to všetko. Možem Vas ubezpečit, tam nebol len vykvet disentu, tam nebol len vykvet umelcov, tam boli i agenti štátnej bezpečnosti.

(*Tenkrát, ČR, 1999, r. Robert Sedláček*)